

«Վան» գործողություն: 1981 թ. սեպտեմբերի 24-ին չորս հայ երիտասարդներ գրոհեցին Փարիզի Հոսման պողոտայի վրա գտնվող թուրքական հյուպատոսարանը և գրավելով այն մոտ վաթսուն մարդու պատանդ վերցրին: Սկսվեց Հայաստանի Ազատագրության Հայ Գաղտնի Բանակի (ԱՄԱԼԱ) «Եղիա Քեշիշյան» մարտախմբի «Վան» գործողությունը: Փոխհրաձգության ժամանակ հյուպատոսարանի թուրք հսկիչ-պահապանը սպանվեց, երկու հայ գրոհային՝ Վազգեն Սիսյանն ու Հակոբ Ջուլֆայանը վիրավորվեցին: Սակայն նրանց մարտընկերներ՝ Գեորգ Գյուզելյանն ու Արամ Բասմաջյանը պաշարումը շարունակեցին և երկար բանակցություններից հետո համաձայնվեցին պատանդներին բաց թողնել պայմանով, որ իրենց նկատմամբ քաղաքական դատ տեղի ունենա: Դատավարությունը տեղի ունեցավ 1984 թ. հունվարին՝ Փարիզում, մարտիկները դատապարտվեցին 7 տարվա ազատազրկման: Ներկայացված նյութը վերցված է «Հայերի դատը Փարիզի երդվյալների աստյանում» գրքից, թարգմանիչ՝ Գրիգոր Ջանիկյան:

Դատարանի Նախագահի հարցերը Գեորգ Գյուզելյանին

ՀԱՅԵՐԻ ԴԱՏԸ ՓԱՐԻԶԻ ԵՐԴՎՅԱԼՆԵՐԻ ԱՏՅԱՆՈՒՄ

ԹԱՐԳՄԱՆԻՉ ԳՐԻԳՈՐ ՋԱՆԻԿՅԱՆ

ԱՌԱՋԻՆ ՆԻՍՏ

Երեքշաբթի, 24-ը հունվարի 1984 թ.:

ՆԱԽԱԳԱՀ - Ունկնդրությունը շարունակվում է: Պարոն Գյուզելյա՛ն, սկսում ենք ձեր անձնական կյանքի անդրադարձը:

Հիշեցնեմ, որ ծնվել եք 1960 թվականի հունիսի 6-ին, Բեյրութում, Աբրահամ Եւ Ովսաննա Գույումջյանի ընտանիքում: Երեք երեխաներից մեկն եք, երկու քույր ունեք: Ինչո՞վ են զբաղվում նրանք:

ԳՅՈՒԶԵԼՅԱՆ - Ծնողներիս հետ ապրում են Բեյրութում:

ՆԱԽԱԳԱՀ - Աշխատանք չունե՞ն:

ԳՅՈՒԶԵԼՅԱՆ - Մեկը դպրոց է գնում, մյուսը տանն է:

ՆԱԽԱԳԱՀ - Ձեր հայրը շինարար բանվոր է, մայրը՝ մասնագիտություն չունի, ատոնին գործերով է զբաղվում: Ես ձեզ մի հարց եմ այժմ տալու, որը հետագայում ուղղելու եմ երեքիցդ յուրաքանչյուրին: Ձեր մայրը քննիչին ասել է հետեւյալը. «Մեր ընտանիքը արդեն քառասուններկու տարի բնակվում է Լիբանանում, բայց դեռևս գաղթական է համարվում»:

Ես կուզեի, որ դուք աստյանին պատմեիք ձեր ընտանիքի պատմությունը, մասնավորապես հասնեիք ազգային արմատներին, բացատրեիք՝ ձեր նախնիները այս

կամ այն չափով ժամանակի իրադարձություններին զոհ դարձե՞լ են, այդ պատճառո՞վ են ստիպված եղել գաղթել: Ինչո՞ւ են հաստատվել Լիբանանում:

ԳՅՈՒԶԵԼՅԱՆ - Մեր ընտանիքը Լիբանան է հասել Կիլիկիայի դեպքերից հետո, փախել է բոլոր հայերի հետ: Նրանք թողել են իրենց տարածքները, ապաստանել Լիբանանում: Արդեն մոտ քառասուն տարի է, որ մերոնք Լիբանանում են եւ չնայած քաղաքացիություն էլ են ստացել, Լիբանանում ապրող հայերը, ուզում եմ ասել՝ ոչ միայն մեր ընտանիքը, օտարներ են համարվում:

ՆԱԽԱԳԱՀ - Ձեր ընտանիքի անդամներն, օրինակ, այդ ժամանակ Թուրքիայում ծավալվող գործողություններին զոհ գնացե՞լ են:

ԳՅՈՒԶԵԼՅԱՆ - Այո՛: Ես կուզեի, որ այս կապակցությամբ մայրս ավելի հանգամանորեն արտահայտվեր:

ՆԱԽԱԳԱՀ - Լիբանանահայերը հաստատվել են որոշակի բնակավայրո՞ւմ, թե՞ ցրված են երկրով մեկ:

ԳՅՈՒԶԵԼՅԱՆ - Հայերի կարելի է հանդիպել Լիբանանի ամբողջ տարածքում: Կանաւ մի հայկական թաղ, որը կոչվում է Բուրջ Համուդ, որտեղ մենք ունենք դպրոցներ, եկեղեցիներ, ամեն ինչ, որ մեզ պետք է:

ՆԱԽԱԳԱՀ - Դա Բեյրութի արվարձանային թաղամա՞սն է: Այդտե՞ղ եք դուք մինչեւ տասնչորս տարեկանը դպրոց հաճախել:

ԳՅՈՒԶԵԼՅԱՆ - Այո՛:

ՆԱԽԱԳԱՀ - Ձուտ հայկական դպրոցներ կա՞ն, գոյություն ունե՞ն:

ԳՅՈՒԶԵԼՅԱՆ - Լիբանանում մոտ քսան հայկական դպրոց կա:

ՆԱԽԱԳԱՀ - Բոլոր հայ երեխաները հաճախո՞ւմ են ազգային վարժարան, թե՞ կան այնպիսիները, որոնք լիբանանյան դպրոց են գնում:

ԳՅՈՒԶԵԼՅԱՆ - Հայերը կրթվում են հայկական դպրոցներում, որպեսզի կարողանան պահպանել իրենց ինքնությունը:

ՆԱԽԱԳԱՀ - Եվ այնտեղ դուք զուտ ազգայի՞ն դաստիարակություն եք ստանում, ձեզ պատմում են ձեր արմատների՞, ինքնատիպ նկարագրի՞ մասին, թե՞ ընդհանուր գիտելիքներ էլ են հաղորդում: Այնպես, ինչպես ամեն երկրում:

Մեղադրյալը համաձայն է մեզ պատմել իր քաղաքական գործունեության, ընդհուպ ԱՍԱԼԱ-ի մարտիկ դառնալու եւ այն ամենի մասին, որ կատարել է այդ կազմակերպության ներսում: Դպրոցական դասընթացից բացի որեւէ ուսում ստացե՞լ է: Քիչ առաջ ասում էր՝ «Ձեւավորում էին մեր հայկական ինքնությունը»: Հնարավո՞ր է, որ նա ԱՍԱԼԱ-ի շարքերում առանձնահատուկ դաստիարակություն է ստացել: Կարո՞ղ է այս բոլորի կապակցությամբ մեզ որոշ մանրամասներ հաղորդել:

ԳՅՈՒԶԵԼՅԱՆ - Ես հիանալի քաղաքական ու ռազմական դաստիարակություն եմ ստացել ԱՍԱԼԱ-ի շարքերում: Այս կապակցությամբ ավելի ոչինչ չեմ կարող ասել:

ՆԱԽԱԳԱՀ - Ես լավ եմ հասկանում, որ դժվար կլինի արտահայտվելը, որ գաղտնիքներ կան, բայց խոսքը ԱՍԱԼԱ-ի կազմակերպչական

առանձնահատկությունները բացահայտելու մասին չէ: Ի վերջո դա մեր՝ ատյանի խնդիրը չէ: Ուղղակի ձեզ ավելի լավ հասկանալու, ճանաչելու համար, անկախ ամեն ինչից, մեզ հետաքրքրում է, մենք կցանկանայինք, որ փոքր-ինչ ծանոթացնեիք ձեր քաղաքական, ռազմական ձեռնարկները:

Ինչպե՞ս են հավաքագրվում ԱՄԱԼԱ-ի նման կազմակերպության շարքերը: Ինչպիսի՞ դաստիարակություն են այնտեղ ստանում:

ԳՅՈՒԶԵԼՅԱՆ - Ես սկսել եմ Հայկական հարցով, զինված պայքարով հետաքրքրվել եմ մարտախմբերի կազմավորումից՝ 1975-ից հետո, երբ դեռ պատանի էի: Լիբանանի պայմանները մեզ ստիպում էին ուղղակի առնչվել այն ամենին, ինչը մեր ժողովրդին էր վերաբերում: Քանի որ ես տասնհինգ տարեկանից զբաղված էի մեր թաղի պաշտպանությամբ, սկսեցի հետաքրքրվել քաղաքականությամբ:

ՆԱԽԱԳԱՀ - Եթե ես ճիշտ եմ հասկանում, խոսքը Դաշնակցության՝ հայկական մի տեսակ ընկերվարական կուսակցության մասին է: Դուք սկզբում զինվորագրվել էք Դաշնակցության՝: Հետո՞ է ձեզ թվացել, որ դաշնակցականների գործելակերպը, եթե, ի հարկե, եղել է որոշակի գործելակերպ, բավարար չի եղել ձեր նպատակներին հասնելու համար, եւ այդ պատճառով դուք ձեզ պարտավորված եք զգացել անդամակցել այնպիսի կազմակերպության, որն ուղղակի հենվում է, ինչպես ինքներդ եք ասում, զինված պայքարի վրա՞:

ԳՅՈՒԶԵԼՅԱՆ - Ես հնչակյան, այսինքն՝ սոցիալ - դեմոկրատ եմ եղել: Կուսակցություններ շատ կան՝ հնչակյանությունը, դաշնակցությունը, ռամկավարությունը: Ինքս հնչակյան եմ եղել ու համոզվել, որ վաթսուն տարի շարունակ կուսակցությունները հայոց դատի համար ոչինչ չեն արել: Իմ գաղափարները համընկնում էին ԱՄԱԼԱ-ին, ես ուզում էի պայքարել միայն մեր դատի համար, այդ պատճառով էլ որոշեցի նման կազմակերպության մարտիկ դառնալ:

ՆԱԽԱԳԱՀ - ԱՄԱԼԱ-ի մասին ավելի ոչինչ չե՞ք կարող ասել:

ԳՅՈՒԶԵԼՅԱՆ - Ո՛չ:

Գեորգ Գյուզեյանը եւ պատանդներից մեկը հաղթանակի նշանով, 24 սեպտեմբեր 1981 թ., Փարիզ: